

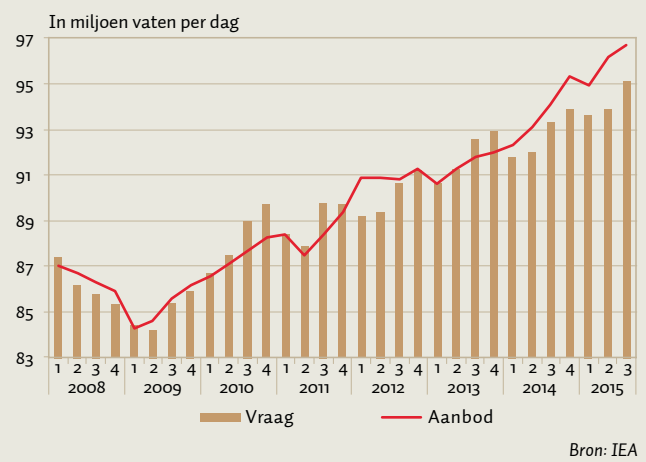
Signalen van varkenscyclus in de oliemarkt

FINANCIËLE MARKTEN

Na de financiële crisis heeft het economisch herstel geleid tot een toename van de vraag naar olie. Vooral de groeiende vraag uit India en China had hierin een groot aandeel. De prijs van olie reageerde hier echter in eerste instantie nauwelijks op, integendeel. Vanaf het moment dat de economische groei – vooral uit China – begon tegen te vallen en de productie van olie bleef doorstijgen, kwam de olieprijs flink onder druk. Toen de OPEC vorig jaar november besloot om niet langer de prijs van olie te stabiliseren door het aanpassen van het productiepeil maar zich te richten op marktaandeel, kwam de prijsdaling van olie – en het daaraan gekoppelde gas – helemaal in een stroomversnelling. Een ander gevolg van deze beslissing was dat het mondiale aanbod van olie exponentieel toenam (figuur). De toename van onshore schalie-olieproductie in de Verenigde Staten werd ineens aangevuld met een verhoogde productie van olie in OPEC-landen als Saudi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten, Iran en Irak. Als gevolg van deze prijsdaling hebben internationale en nationale oliemaatschappijen hun investeringen in de sector sterk teruggebracht om aan hun dividendverplichtingen te kunnen blijven voldoen. Naar schatting zijn de investeringen in de oliesector met 20 procent teruggebracht in 2015. Daarnaast zal nog eens 20 procent in 2016, en 10 procent in 2017 aan investeringskosten worden bespaard. De sterke afname van investeringen in zowel de exploitatie van nieuwe oliebronnen als het onderhoud en aanleg van infrastructuur kan op termijn tot grote problemen leiden. Alleen al door de uitputting van oliebronnen zijn er ieder jaar ongeveer vijf miljoen vaten per dag aan extra productie nodig. Daar komt de extra productie ten behoeve

van extra vraag als gevolg van economische groei bovenop. Hoewel er momenteel een aanzienlijk overaanbod is in de markt, zien we de eerste signalen dat door het gebrek aan investeringen het aanbod gaat dalen. Vooral in niet-OPEC-landen staat de productie inmiddels onder druk. De stijgende trend bij de olieproductie in de VS is ook onderbroken. Daarmee lijkt de varkenscyclus in de oliesector een nieuw kantelpunt te naderen. ■ HANS VAN CLEEF (ABN AMRO)

Mondiale olievraag en -aanbod

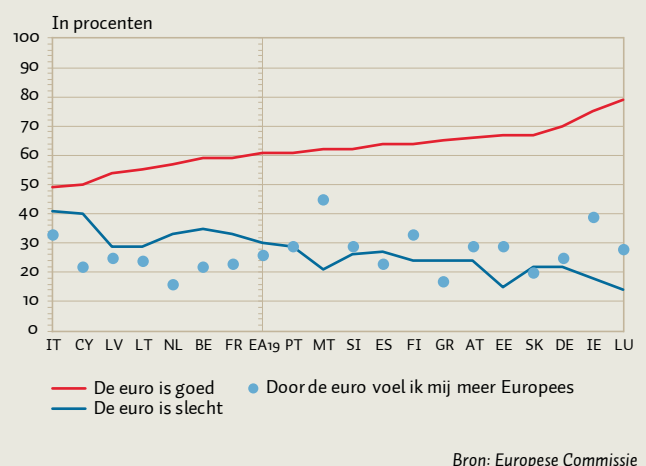
Publieke opinie ten opzichte van de euro

MONETAIR

Sinds de introductie van de fysieke euro in 2002 onderzoekt de Europese Commissie regelmatig de mening van het publiek over dit geld. In een jaarlijkse enquête worden ruim 17.000 personen bevraagd over praktische zaken, zoals bijvoorbeeld over hoe vaak men nog omrekenet naar de nationale munteenheid en of men de denominatie van de munten en bankbiljetten handig vindt. Maar er wordt ook gevraagd of de euro goed is voor het land en of men zich sinds de euro meer Europeaan is gaan voelen. De jongste enquête is begin oktober 2015 gehouden. Een opvallend resultaat van het laatste onderzoek is dat 61 procent van de Europeanen denkt dat de euro goed is voor het eigen land. Dit percentage is het hoogste dat ooit gemeten is. In historisch perspectief gezien ging dit percentage van een record in 2006 van 59 procent naar een dieptepunt van 45 procent in 2007. Daarna is deze acceptatiegraad vrijwel onafgebroken gestegen. Daar staat tegenover dat 30 procent de euro een slechte zaak vindt. In 2011 was dit percentage nog 36 procent. De gemiddelden voor het eurogebied verhullen wel dat er flinke verschillen tussen de landen bestaan. Zo denkt in Italië 49 procent dat de euro goed voor het land is, maar denkt 41 procent dat de euro slecht uitpakt. Aan de andere kant van het spectrum staat Luxemburg waar bijna 80 procent overtuigd is van de voordelen. In Nederland is de publieke opinie over de euro het afgelopen jaar minder positief geworden. Ongeveer 57 procent ziet de euro als goed voor het land. Dit is 7 procentpunt lager dan in 2014. Een opvallend punt is dat de landen die tijdens de eurocrisis in de problemen zijn gekomen, over het algemeen positief oordelen over de euro. Ierland, Spanje, Portugal en Griekenland

zijn zelfs enthousiaster dan gemiddeld (figuur). De euro heeft vooral in Malta en Ierland bijgedragen aan een gevoel van Europese verbondenheid. In Griekenland en Nederland is dit gevoel het minst versterkt door de euro. ■ MARTIN ADMIRAAL (DNB)

Publieke opinie over de euro

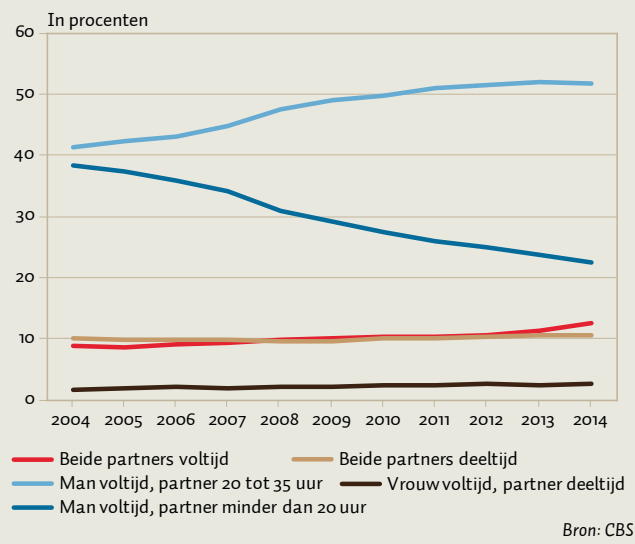

Meer voltijds werkende gezinnen

Moeders met een partner en minderjarige kinderen zijn de afgelopen tien jaar meer uren gaan werken. Zowel het aandeel dat 28 tot 34 uur per week werkt als het aandeel voltijds werkende vrouwen is sterk gestegen. Dit geldt voor vrouwen van alle onderwijsniveaus, maar vooral binnen de hoogopgeleiden was dit aandeel al

relatief hoog en ook het sterkst gestegen. Werkte in 2005 nog 31 procent van de hoogopgeleide moeders 28 uur of meer, in 2014 is dit gestegen tot 46 procent. De toename van de arbeidsduur bij moeders komt echter ook voort uit een toename van het aandeel hoogopgeleide moeders. Zij werken dus relatief veel uren maar hun aantal is ook nog eens gegroeid. In de afgelopen tien jaar is het aandeel hoogopgeleide moeders gestegen van 26 procent naar 38 procent. Hoewel de moeders dus meer uren zijn gaan werken, is het aandeel voltijds werkende partners slechts licht afgenomen van 83 procent in 2005 naar 80 procent in 2014. Bij de moeders die 28 uur of meer per week werken, is het aandeel met een voltijds werkende partner zelfs licht toegenomen van 73 procent in 2005 naar 76 procent in 2014. Deze ontwikkelingen resulteren in een veranderende werkverdeling tussen partners in gezinnen met minderjarige kinderen waar beide ouders werkzaam zijn (figuur). Over de afgelopen tien jaar is vooral het aandeel gezinnen met een voltijds werkende man en een partner (meestal een vrouw) met een (middel)grote deeltijdbaan toegenomen. Tien jaar geleden ging het nog om ruim vier op de tien werkende gezinnen met minderjarige kinderen. In 2011 ging het voor het eerst om meer dan de helft. Sindsdien is dit aandeel nauwelijks meer toegenomen, maar is juist het aandeel voltijds werkende gezinnen gegroeid van 10,5 procent in 2012 naar 12,6 procent in 2014. Deze toenames gingen ten koste van het aandeel gezinnen waarbij de vrouw een kleine deeltijdbaan heeft. Het aandeel gezinnen waarbij beide partners in deeltijd werken of de vrouw voltijd en partner deeltijd, is de afgelopen tien jaar nauwelijks veranderd. ■ **MARTIJN SOUREN** (CBS)

Verdeling arbeidsduur

Indicaties langdurige zorg naar grondslag

Tot 2015 dienden mensen die gebruik wilden maken van langdurige zorg uit de AWBZ een indicatie aan te vragen bij het CIZ. Deze indicatie gaf vervolgens recht op zorg aan huis, zoals persoonlijke verzorging, verpleging of begeleiding, of op opname in een instelling. Het CIZ geeft bij elke indicatie aan op welke grond die is toegekend. Hierbij worden zes categorieën onderscheiden: somatisch probleem (een aandoening die nog kan verbeteren of ver-

slechteren), psychogeriatrisch probleem (zoals dementie), psychiatrische aandoening, lichamelijke handicap, verstandelijke handicap of zintuiglijke handicap. De figuur geeft het aantal mensen met een CIZ-indicatie weer voor de periode 2009–2014, uitgesplitst naar de zes categorieën. Het totaal aantal mensen met een indicatie voor langdurige zorg neemt toe, maar de groei lijkt af te zwakken. In het laatste kwartaal van 2009 hadden 664.000 personen een indicatie. In het laatste kwartaal van 2011 was dit gestegen tot 768.000 mensen, een toename in twee jaar van 15,6 procent. In het laatste kwartaal van 2014 waren er 804.000 geïndiceerden, wat een toename is van 4,7 procent ten opzichte van 2011. De totale toename tussen 2009 en 2014 is vooral toe te schrijven aan de categorieën lichamelijke handicap, verstandelijke handicap en psychiatrische aandoening. Voor deze drie categorieën is de groei in de loop der tijd enigszins afgenomen, maar nog steeds relatief groot. De oorzaak voor deze groei is lastig te achterhalen. Het SCP wees er in 2014 op dat de groei bij verstandelijk gehandicapten deels verklaard kan worden door een complexer wordende maatschappij. Daarnaast verwacht de samenleving steeds meer dat mensen met een verstandelijke beperking zoveel mogelijk meedoen in de maatschappij, waardoor zij meer begeleiding nodig hebben. Vooral mensen met een lichte verstandelijke beperking (IQ tussen 50 en 69) en zwakbegaafden (IQ tussen 70 en 85) vragen vaker dan voorheen om ondersteuning.

■ **MARIËLLE NON** (CPB)

Aantal CIZ geïndiceerden

